

**Підтвердження стажу роботи для
призначення пенсій за відсутності трудової
книжки або відповідних записів у ній, в тому числі пільгового**

В зв'язку з військовою агресією Російської Федерації багато людей залишилися без документів, які або знищені, або знаходяться на тимчасово окупованих територіях, доступ до яких неможливий або пов'язаний з небезпекою для життя. Тож наразі особи, які досягли пенсійного віку не можуть підтвердити набутий стаж роботи, в тому числі пільговий. З метою вирішення цієї проблеми уряд прийняв 27.09.2022 постанову №1058, якою внесено зміни до Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.1993 р. №637 (далі – Порядок). Цими змінами розширено перелік документів і відомостей, якими можна підтвердити стаж роботи, в тому числі за спеціальністю (пільговий).

Існуючий порядок підтвердження стажу роботи за відсутності документів на підприємствах, в установах, організаціях (далі – підприємства) розташованих на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим і м. Севастополі поширено на підприємства, які розміщуються (розміщувалися) на тимчасово окупованій території України після 24 лютого 2022 року, а також у разі, коли майно (документи) підприємств або їх правонаступників (незалежно від місця їх реєстрації на території України) розташоване на території України та/або пошкоджене чи знищене внаслідок воєнних (бойових) дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації проти України, за умови документального підтвердження пошкодження чи знищення майна (документів).

Документи, що підтверджують стаж роботи

Згідно з частиною другою ст. 24 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» страховий стаж обчислюється територіальними органами Пенсійного фонду (далі – ПФУ) відповідно до вимог цього Закону за даними, що містяться в системі персоніфікованого обліку, а за періоди до впровадження системи персоніфікованого обліку - на підставі документів та в порядку, визначеному законодавством, що діяло до набрання чинності цим Законом, а також даних, включених на підставі цих документів до реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування (далі – Державний реєстр).

Персоніфікований облік запроваджено з 1 січня 2004 року, з цього часу наявність стажу пов'язана зі сплатою страхових внесків, тобто до страхового стажу зараховуються лише періоди за які сплачено єдиний соціальний внесок (далі - ЄСВ), і в розмірах пропорційно сплаченим внескам.

Період роботи до 1 січня 2004 року підтверджується записами у трудовій книжці або іншими документами.

Відповідно до Порядку основним документом, що підтверджує стаж роботи за період до впровадження персоніфікованого обліку є трудова книжка.

За відсутності трудової книжки, та у випадках, коли у ній відсутні необхідні записи або містяться неправильні чи неточні записи про періоди роботи стаж роботи встановлюється на підставі інших документів, виданих за місцем роботи, служби, навчання, а також архівними установами.

Зокрема, для підтвердження стажу роботи приймаються дані, наявні в Державному реєстрі, виписки або довідки, складені на основі даних, наявних в інформаційних (автоматизованих) та/або інформаційно-комунікаційних системах підприємств, довідки, виписки із наказів, особові рахунки і відомості на видачу заробітної плати, посвідчення, характеристики, письмові трудові договори і угоди з відмітками про їх виконання та інші документи, які містять відомості про періоди роботи.

У разі відсутності зазначених документів стаж роботи також підтверджується членськими квитками профспілок, але лише за той час, за який є відмітки про сплату членських внесків.

Військова служба

Для підтвердження військової служби, служби цивільного захисту, служби в органах державної безпеки, розвідувальних органах, Держспецзв'язку приймаються:

військові квитки;

довідки територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, військових частин і установ системи Міноборони, МВС, МНС, Мінінфраструктури, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, ДПС, Управління державної охорони, Держспецзв'язку, Держприкордонслужби, Державної кримінально-виконавчої служби, ДСНС;

довідки архівних і військово-лікувальних установ.

Військова служба у складі діючої армії в період бойових дій, в тому числі під час виконання інтернаціонального обов'язку, зараховується до стажу на підставі довідок територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки.

Навчання

Період навчання за денною формою здобуття освіти у закладах вищої освіти (крім періоду навчання на підготовчих відділеннях), професійних навчально-виховних закладах, навчальних закладах підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів, в аспірантурі, докторантурі і клінічній ординатурі підтверджується дипломами, посвідченнями, свідоцтвами, а також довідками та іншими документами, що видані на підставі архівних даних і містять відомості про періоди навчання.

За відсутності в документах таких відомостей для підтвердження періоду навчання приймаються довідки про тривалість навчання у відповідні роки, за умови, що в документах є дані про закінчення повного навчального періоду або окремих його етапів.

Тимчасова непрацездатність

Тривалість тимчасової непрацездатності, яка розпочалася в період роботи, встановлюється на підставі довідок, виданих за місцем цієї роботи.

Догляд за особою з інвалідністю, пенсіонером, який потребує догляду

Час догляду за особою з інвалідністю I групи, дитиною з інвалідністю віком до 16 років, а також пенсіонером, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду або досяг 80-річного віку встановлюється на підставі:

- інформації про отримання допомоги, компенсації за догляд за такою особою або акта обстеження фактичних обставин здійснення догляду, який складається ПФУ на підставі відомостей ЖЕО або інших організацій за місцем проживання (реєстрації), сільських, селищних рад, опитування осіб, за якими здійснюється догляд, та їх сусідів, інших даних;

- документів, що засвідчують перебування на інвалідності (для осіб з інвалідністю I групи і дітей з інвалідністю), як-то, виписка із акта огляду МСЕК, медичні висновки, пенсійне посвідчення, посвідчення одержувача допомоги або довідка органів соціального захисту населення або ПФУ та інші документи, і документи про вік (осіб похилого віку і дітей з інвалідністю), що підтверджується свідоцтвом про народження, паспортом громадянина України або іншим документом, що посвідчує особу.

Догляд за малолітніми дітьми та дитиною потерпілою від Чорнобильської катастрофи

Час догляду непрацюючої матері за малолітніми дітьми встановлюється на підставі:

- свідоцтва про народження дитини або паспорта (у разі смерті дитини - свідоцтва про смерть);
- документів про те, що до досягнення дитиною 3-річного віку мати не працювала.

Час догляду одного з батьків за потерпілою дитиною від Чорнобильської катастрофи до досягнення нею 12-річного віку встановлюється на підставі:

- свідоцтва про народження дитини або паспорта (у разі смерті дитини - свідоцтва про смерть);
- посвідчення дитини, яка потерпіла від Чорнобильської катастрофи або довідки про видачу такого посвідчення;
- заяви особи, яка звернулася за призначенням пенсії, про те, що ніхто з батьків не скористався пільгою, передбаченою п. 13 ст. 30 Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи";
- документів про те, що до досягнення дитиною 12-річного віку один з батьків не працював.

Документами, які підтверджують, що особа не працювала є: виписка з трудової книжки, або відомості про відсутність в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців та громадських формувань (далі – ЄДР) інформації про державну реєстрацію фізичної особи – підприємця та інформація із системи персоналізованого обліку.

Відбування покарання в місцях позбавлення волі

Час тримання під вартою, час відбування покарання в місцях позбавлення волі та час перебування в засланні і на примусовому лікуванні підтверджується документами про реабілітацію (довідки суду, органів прокуратури чи досудового розслідування про закриття кримінального провадження або довідки суду про ухвалення виправдувального вироку). За відсутності таких документів може встановлюватися за рішенням суду.

Період роботи засуджених зараховується до стажу роботи за умови підтвердження платіжними дорученнями, квитанціями установ банків, документами щодо поштових переказів, іншими документами або інформацією ПФУ про сплату страхових внесків.

Період проживання дружини військовослужбовця у місцевостях, де була відсутня можливість її працевлаштування за спеціальністю

Період проживання дружини військовослужбовця (крім військовослужбовців строкової служби) з чоловіком у місцевостях, де була відсутня можливість її працевлаштування за спеціальністю, підтверджується довідками, виданими командирами (начальниками) військових частин, вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, підприємств, або довідками, що видаються територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки.

Підтвердження стажу роботи показаннями свідків

Якщо вище зазначені документи не збереглися і їх не можливо надати підтвердження стажу роботи здійснюється органами ПФУ на підставі показань свідків.

Існує два варіанти.

Перший - за відсутності документів про стаж роботи та неможливості їх одержання у зв'язку із стихійним лихом, аваріями, катастрофами або іншими надзвичайними ситуаціями стаж роботи, який дає право на пенсію, встановлюється на підставі показань не менше двох свідків, які б знали заявника по спільній з ним роботі на одному підприємстві або в одній системі. В цьому випадку від свідка не вимагається наявність документів про роботу за період, що ним підтверджується.

Другий – за відсутності документів про наявний стаж роботи і неможливості одержання їх внаслідок ліквідації підприємства, установи, організації або відсутності

архівних даних з інших причин, ніж ті, що зазначені вище, стаж роботи встановлюється на підставі показань не менше двох свідків, які б знали заявника по спільній з ним роботі на одному підприємстві або в одній системі і мали документи про свою роботу за час, стосовно якого вони підтверджують роботу заявника.

Якщо періоди роботи зараховуються до стажу на підставі показань свідків, один із яких свідчить про роботу заявника за більший період, ніж інші, встановленим вважається період, який підтверджений двома або більше свідками.

Підтвердження стажу роботи у разі відсутності документів у зв'язку із збройною агресією

У разі коли в трудовій книжці є записи з виправленнями або недостовірні чи неточні записи про періоди роботи на підприємствах або їх правонаступниках, розташованих на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим і м. Севастополі, стаж роботи, який дає право на пенсію, зараховується у порядку, визначеному ПФУ за погодженням з Мінсоцполітики. Порядок підтвердження періодів роботи, що зараховуються до стажу для призначення пенсії затверджено постановою правління ПФУ 10.11.2006 №18-1, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 24.11.2006 за №1231/13105 (далі – Порядок №18-1).

У такому ж порядку підтверджується стаж роботи за відсутності документів у разі, коли підприємства або їх правонаступники розміщуються (розміщувалися) на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України, в районі проведення антитерористичної операції або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації, а також на територіях територіальних громад, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають/перебували в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні), а також у разі, коли майно (документи) підприємств або їх правонаступників (незалежно від місця їх реєстрації на території України) розташоване на території України та/або пошкоджене чи знищене внаслідок воєнних (бойових) дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації проти України, за умови документального підтвердження пошкодження чи знищення майна (документів).

На даний час правлінням ПФУ зміни до Порядку №18-1 ще не внесені.

Підтвердження пільгового стажу

Якщо в трудовій книжці відсутні відомості, що визначають право на пенсію на пільгових умовах або за вислугу років, для підтвердження спеціального трудового стажу приймаються уточнюючі довідки підприємств або їх правонаступників.

У довідці мають бути вказані періоди роботи, що зараховуються до спеціального стажу; професія або посада; характер виконуваної роботи; розділ, підрозділ, пункт, найменування списків або їх номери, до яких включається цей період роботи; первинні документи за час виконання роботи, на підставі яких видана зазначена довідка, в тому числі виписки або довідки, складені на основі даних, наявних в інформаційних (автоматизованих) та/або інформаційно-комунікаційних системах підприємств.

У разі коли підприємства або їх правонаступники розміщуються на тимчасово окупованих територіях, пільговий стаж роботи, може підтверджуватися за даними, наявними в Державному реєстрі.

У разі відсутності правонаступника, а також у разі знищення архівів у зв'язку з воєнними (бойовими) діями підтвердження періодів роботи, що зараховуються до стажу роботи, а також до стажу роботи для призначення пенсії на пільгових умовах або за вислугу років, здійснюється у **Порядку №18-1.**

Так як зміни до цього Порядку ще не внесені розглянемо існуючий порядок підтвердження стажу роботи та пільгового стажу. Після доопрацювання правлінням ПФУ Порядку №18-1 ми ще повернемося до цього питання.

Підтвердження стажу роботи відповідно до Порядку №18-1

Порядок №18-1 визначає процедуру підтвердження періодів роботи, що зараховуються до стажу роботи:

для призначення пенсії на пільгових умовах або за вислугу років, установлену для окремої категорії працівників, у разі ліквідації підприємства без визначення правонаступника;

до 01 січня 2004 року, якщо в трудовій книжці є записи з виправленнями або недостовірні чи неточні записи про періоди роботи на підприємствах (їх правонаступниках), розташованих на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі (далі - підприємства, які розташовані на тимчасово окупованій території).

Підтвердження цих періодів роботи здійснюється комісіями, що створюються при головних управліннях ПФУ.

Із заявою про підтвердження стажу роботи заявник або його представник (далі – заявник) може звернутись до будь-якого територіального органу ПФУ незалежно місця проживання.

Для підтвердження періодів роботи, що зараховуються до стажу роботи для призначення пенсії на пільгових умовах або за вислугу років, до заяви додаються:

- документи, які підтверджують факт припинення підприємства в результаті його ліквідації (у тому числі архівні) - щодо підприємств ліквідованих до 01 липня 2004 року та/або щодо яких відсутні дані про проведення реєстраційних дій в ЄДР;

трудова книжка;

документи (за наявності), видані архівними установами, зокрема:

довідка про заробітну плату;

копії документів про проведення атестації робочих місць;

копії документів про переведення на іншу роботу, на роботу з неповним робочим днем, надання відпусток без збереження заробітної плати. Також можна подавати інші наявні документи про роботу.

Для підтвердження періодів роботи на підприємствах, які розташовані на тимчасово окупованій території, заявник подає трудову книжку та зазначає у заяві дані про свідків (не менше двох), які знають заявника по спільній з ним роботі на одному підприємстві і мають документи про свою роботу за період, щодо якого вони підтверджуватимуть роботу заявника.

Спеціалісти ПФУ надають заявникам допомогу у зборі необхідних документів та отриманні через портал електронних сервісів витягу з ЄДР в електронній формі для підтвердження стажу роботи.

Заявник запрошується на комісію, де його заслуховують та розглядають всі наявні документи, відомості. Комісія розглядає заяву не пізніше двох місяців з дня звернення заявника за підтвердженням стажу роботи.

Для підтвердження періодів роботи на підприємствах, які розташовані на тимчасово окупованій території, ПФУ запрошує та опитує свідків.

Якщо свідок проживає (перебуває) в іншій адміністративно-територіальній одиниці України, ніж та, в якій проживає (перебуває) заявник, ПФУ звертається до територіального органу ПФУ за місцем проживання (перебування) свідка для його опитування.

Запрошення свідку надсилається протягом трьох робочих днів з дня звернення заявника до ПФУ (з дня одержання запиту територіальним органом ПФУ за місцем проживання (перебування) свідка).

Запрошення свідка, який проживає на тимчасово окупованій території у Донецькій та Луганській областях, Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, для його

опитування здійснюється заявником. Опитування проводиться територіальним органом ПФУ, який обирає свідок.

Результати опитування свідка оформляються Актом опитування свідка.

Акт опитування свідка та завірені територіальним органом ПФУ копії документів про його роботу за час, щодо якого він підтверджує роботу заявника, протягом трьох робочих днів з дня опитування надсилаються до органу ПФУ, який надіслав запит.

Свідок, що проживає за межами України, надсилає заяву, в якій зазначається інформація про спільний період роботи на одному підприємстві із заявником, легалізовану органами Міністерства закордонних справ України (у разі якщо інше не передбачено законодавством України, міжнародними договорами, в яких бере участь Україна) або дипломатичним представництвом чи консульською установою України в державі проживання свідка. До заяви свідок додає завірені копії документів про свою роботу за час, щодо якого він підтверджує роботу заявника.

Акти опитування свідків (заяви свідків) та копії документів про їх роботу за час, щодо якого вони підтверджують роботу заявника, додаються до заяви про підтвердження стажу.

Комісії розглядають заяви про підтвердження стажу роботи, на бажання заявника, у його присутності або в присутності його законного представника, або представника, який діє на підставі виданої йому довіреності, посвідченої нотаріально. Комісії приймають рішення щодо підтвердження стажу роботи або про відмову в його підтвердженні та не пізніше п'яти робочих днів з дня його прийняття повідомляють заявника про прийняте рішення.

Рішення Комісії можуть бути оскаржені в Пенсійному фонді України або в судовому порядку.

Правовий інспектор праці
Галина ПРОСЯНИК
05.10.2022